

ПРІОРИТЕТИ ОНОВЛЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Матковський Андрій

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
кафедри теорії та методики виховання
Рівненського державного педагогічного університету
м. Рівне, Україна*

Нині в Україні триває процес реформування методології, змісту і технологій вищої юридичної освіти в контексті як стандарту змісту, так і методик викладання юридичних дисциплін. Формуються засади набуття студентами широкого кола професійних компетентностей, правничих навичок, обізнаності з питань етики та прав людини, усвідомлення фундаментальної ролі правника в утвердженні верховенства права через захист прав і свобод людини [5, с. 8]. Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 грудня 2018 року № 1379 затверджено Стандарт вищої освіти України: першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право», а отже, зміни інституційного та змістовного характеру в юридичній освіті на часі.

Стандартом вищої освіти в галузі знань 08 «Право» бакалаврського рівня закріплено перелік компетентностей здобувача вищої освіти за вказаним фахом, зокрема інтегральних, загальних і спеціальних. Підтримуючи такий підхід до структури компетентностей, слід наголосити, що інтегральні компетентності мають базуватися на контекстних знаннях, які означають усвідомлення цілісної картини пов'язаних між собою деталей правничого фаху [3]. Закріплені в стандарті загальні та спеціальні компетентності, на нашу думку, мають відповідати ключовим компетентностям особи ХХІ століття, зокрема здатність комплексного розв'язання проблем; критичного мислення; розвинена креативність; здатність управління людьми; координації діяльності з іншими професіоналами; наявність емоційного інтелекту; здатність оцінювати ситуацію та приймати рішення; орієнтація на надання послуг іншим; здатність до переговорів; розвинена когнітивна гнучкість.

Європейський простір вищої освіти є багатомірним і динамічним, він системно та гнучко реагує на виклики щодо розвитку вищої освіти, актуалізуючи та підтримуючи відповідні тенденції та процеси. Пріоритет розвитку вищої освіти «Навчання та викладання: актуальність та якість» був доданий до пріоритетів розвитку у 2015 році. Віднесення цього пріоритету до вимірів розвитку Болонського процесу фактично засвідчило легалізацію

запровадження у Європейський простір вищої освіти парадигми «Вдосконалення викладання та навчання» (Teaching and Learning Excellence, TE). Орієнтація вищої юридичної освіти України на сучасні тенденції розвитку вищої освіти в країнах Європейського Союзу спонукає до імплементації фундаментальних засад представлених у дослідженнях українських вчених:

– студентоцентроване навчання (Student-centred learning), яке розкривають через такі характеристики: роль викладача як фасилітатора у навчанні; активна роль студента у навчанні; фокусування на самостійності, автономності, відповідальності студента у процесі навчання; розподіл відповідальності між викладачем і студентом; забезпечення зв'язку між дослідженням та викладанням.

– використання активних методів навчання (Active learning pedagogies): викладання у малих групах; навчання, орієнтоване на вирішення проблеми (Problem-based learning); колегіальне навчання (Peer learning); навчання, орієнтоване на залучення громади (Community projects); перевернуте навчання (Flipped learning).

– викладання як колективний процес і відповідальність: спільні програми, проєктні команди, авторські колективи, взаємодія між різними підрозділами; ресурсномісткі підходи до навчання та викладання; цифрове навчання; системні рішення щодо підтримки студентів.

– трансформації в управлінні: зміна ролей у викладанні та навчанні; підвищення вагомості централізованих структур і рішень (колегіальні органи, стратегії, забезпечення якості) [2, с. 12].

Очевидно, що під час переходу до компетентнісної моделі навчання особливої актуальності набуває розробка технологій формування фахівців у вищій школі, максимально наближених до умов майбутньої професійної діяльності. До таких технологій належить контекстне навчання, яке моделює предметний і соціальний зміст майбутньої професії юриста як системи широкого спектру інноваційних форм, методів, і засобів. Головною характерною рисою освітнього процесу контекстного типу, що впроваджується за допомогою системи інноваційних і традиційних форм, методів і засобів навчання, є особистісна активність фахівця, яка формується шляхом виховання предметно-професійних та суспільнозначущих якостей майбутнього юриста.

Контекстне навчання, вважає С. Сисоєва, є формою реалізації динамічної моделі руху діяльності студентів: від власної навчальної діяльності через квазіпрофесійну і навчально-професійну до власне професійної діяльності. Основною характеристикою освітнього процесу контекстного типу є моделювання предметного і соціального змісту майбутньої фахової діяльності через відтворення реальних професійних

ситуацій. В контекстному навчанні моделюється не тільки предметний зміст професійної діяльності, але й її контекст і соціальний зміст [4, с. 67].

За таких умов змінюється змістовий та процесуальний характер юридичної освіти, а саме методи й технології навчання. Слушною слід визнати позицію Н. Артикуци: «Надзвичайно високу ефективність навчального процесу на юридичному факультеті вищого закладу освіти забезпечує застосування таких методів, форм і прийомів навчальної роботи, як: аналіз помилок, колізій, казусів; аудіовізуальний метод навчання; брейнстормінг («мозковий штурм»); діалог Сократа (Сократів діалог); «дерево рішень»; дискусія із запрошенням фахівців; ділова (рольова) гра (студенти перебувають у ролі законодавця, експерта, юрисконсульта, нотаріуса, клієнта, судді, прокурора, адвоката, слідчого); «займи позицію»; коментування, оцінка (або самооцінка) дій учасників; майстер-класи; метод аналізу та діагностики ситуації; метод інтерв'ю (інтерв'ювання); метод проєктів; моделювання; навчальний полігон; PRES-формула (від англ. Position–Reason–Explanation or Example–Summary); проблемний (проблемно-пошуковий) метод; публічний виступ; робота в малих групах; тренінги індивідуальні та групові та інші» [1].

Наведені активні й інтерактивні методи навчання в сукупності становлять інноваційні технології навчання. Зокрема, технологія активного навчання спрямована на застосування методів, орієнтованих на особистість здобувача вищої освіти, його безпосередню та свідому участь у саморозвитку, отримання якісних знань, професійних умінь творчо розв'язати конкретні проблеми, формування компетентності. Передумовою інтерактивного навчання є активна взаємодія всіх учасників освітнього процесу між собою. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і здобувач вищої освіти, і науково-педагогічний працівник є рівноправними учасниками освітнього процесу. Інтерактивне навчання передбачає використання методу моделювання різноманітних правових ситуацій, комплексне розв'язання проблеми на основі всебічного аналізу останньої, використання рольових ігор та інших інноваційних методів навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артикуца Н. В. Інноваційні методики викладання дисциплін у вищій юридичній освіті. /Матеріали Міжнародної науково-методичної конференції, присвяченої 390-річчю з дня заснування Київської братської школи – предтечі Києво-Могилянської академії (Київ, 25–28 трав. 2005 р.) / відп. ред. Н. В. Артикуца. Київ : СТИЛОС, 2005. С. 3–25
2. Вдосконалення викладання у вищій освіті: теорія та практика: монографія / за наук. ред. С. Калашнікової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2023. 255 с.

3. Концепція розвитку юридичної освіти. URL: https://kno.rada.gov.ua/news/main_news/75465.html
4. Сисоева С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих. Київ: ВД «ЕКМО». 2011. 324 с.
5. Стан юридичної освіти в Україні /Аналітичне дослідження за результатами освітніх вимірювань. Київ: Ваіге, 2018. 168 с.
6. Silver H. Managing to Innovate in Higher Education. British Journal of Educational Studies. 1999. Vol. 47. P. 145–156.